

Західноукраїнський національний університет
Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського
національного університету

Кафедра фінансів, банківської справи та страхування ВННІЕ

ДЕМИДЕНКО Ірина Ігорівна

Удосконалення процесу управління грошовими потоками підприємства /
Improvement of the cash flow management process of the enterprise

кваліфікаційна робота студентки групи ЕЕПЗвнм-21

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ КОШТАМИ.....	5
1.1 Сутність визначення « грошові потоки ».....	5
1.2 Система управління грошовими коштами.....	13
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПАТ «ВІННИЦЬКИЙ ОЛІЙНОЖИРОВИЙ КОМБІНАТ».....	18
2.1 Загальна характеристика ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».....	18
2.2 Аналіз грошових потоків ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».....	28
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПАТ «ВІННИЦЬКИЙ ОЛІЙНОЖИРОВИЙ КОМБІНАТ».....	35
ВИСНОВКИ.....	48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	51
ДОДАТКИ.....	55

ВСТУП

Сучасні умови господарювання в Україні характеризуються нестабільністю та невизначеністю зовнішнього середовища. За сучасних умов зростає значення ефективної роботи промислових підприємств як основи економіки. Це вимагає впровадження нових механізмів управління, зокрема для оптимізації грошових потоків.

Діяльність суб'єктів господарювання є складним і динамічним процесом, що передбачає постійний рух грошових потоків, що веде до надходження та вибуття грошових коштів. Ефективне управління цими потоками є критично важливим для досягнення основних цілей підприємств різних форм власності та є гарантією їх фінансової стійкості. Збалансування обсягів і термінів надходження та вибуття грошових коштів забезпечує фінансову стабільність і сприяє швидшому досягненню бізнес-цілей. У той же час, недостатня увага до управління грошовими потоками може суттєво ускладнити ведення бізнесу та підвищити ризик банкрутства.

Значний внесок у дослідження грошовими потоками господарюючих суб'єктів зробили такі економісти, як І. Бланк, Є. Брігхем, А. Король, Г. Ковальчук, Б. Коласа, Ч. Лі, Л. Лігоненко, Л. Павлова, А. Поддєрьогін, Е. Сорокін, І. Тивончук, М. Тутарінова, Я. Фіннерті, Н. Хахонова та Ю. Ямпольський. Проте наразі не існує єдиної теоретичної бази, яка б охоплювала всі питання, пов'язані з управлінням грошовими потоками суб'єктів господарювання. Відсутній єдиний підхід до визначення категорії «грошові потоки», критеріїв їх класифікації, а також чіткого формулювання цілей і завдань управління ними. Методики зарубіжних економістів, створені для стабільної ринкової економіки, мають обмежену цінність у період економічних трансформацій.

Завдання і мета дослідження. Мета кваліфікаційної роботи – розробити теоретичні основи та практичні рекомендації для вдосконалення управління грошовими коштами компанії. Для реалізації мети необхідно виконати

завдання:

- дослідити сутність поняття «грошові потоки»;
- проаналізувати класифікаційні ознаки грошових потоків;
- обґрунтувати механізм їх управління
- проаналізувати організаційно-економічну характеристику ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»;
- оцінити ефективність управління грошовими потоками ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»;
- запропонувати заходи для вдосконалення цієї системи.

Об'єктом дослідження є процес управління грошовими потоками ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Предмет дослідження – теоретичні, методичні та практичні аспекти вдосконалення управління грошовими потоками підприємства. Методи дослідження:

- аналіз і синтез – для вивчення процесів грошових потоків підприємства;
- системний підхід – для пояснення сутності грошових потоків та їх управління;
- статистичні методи – для обробки аналітичних даних;
- таблиці, діаграми та графіки – для наочного представлення результатів і динаміки показників.

Теоретичною та інформаційною основою дослідження є фундаментальні положення з управління грошовими потоками, праці вітчизняних і зарубіжних учених, законодавство України щодо оподаткування та розрахунків, офіційна статистика, а також облікові й звітні дані об'єкта дослідження,

Практичне значення результатів полягає у їх застосуванні для аналізу діяльності та оцінки грошових потоків ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат», а також для розробки ефективних управлінських рішень.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ КОШТАМИ

1.1 Сутність визначення «грошові потоки»

Гроші є невід'ємною частиною всіх аспектів життя людей і всіх стадій суспільного виробництва. Таким чином, надзвичайно важлива роль грошей у стимулюванні виробництва була підкреслена і в працях Антоновича. Він писав: «Антонович писав у своїй праці, що в той час, коли він перебував на ринку, на якому він знаходився, на ньому з'явилася велика кількість грошей: ми намагалися довести, що гроші, безперечно, мають важливе значення для виробництва» [1, 212]. На думку вченого, гроші є тією силою, яка зв'язує фактори виробництва воедино. «Гроші, призводять до об'єднання факторів виробництва, до збільшення попиту на втілені в них продукти, що сприяє бажаному і сприятливому поживленню промисловості» [1, 212].

Згідно з дослідженнями Дж. Кейнса, фірма повинна мати гроші з трьох основних причин [2, 4]:

- 1) рутинне – готівка використовується для повсякденних операцій;
- 2) спекулятивна – гроші потрібні для неочікуваних прибуткових інвестицій.

На рівні підприємства грошові кошти виступають як джерело та результат його діяльності, а також матеріальною базою фінансів. Їх обсяг на момент оцінки відображає доступні фінансові ресурси для інвестицій у новий господарський цикл, платоспроможність підприємства та ліквідність активів.

У сфері інвестиційної діяльності грошові кошти характеризуються, з одного боку, миттєвим приростом порівняно з вкладеними в проекти сумами, а з іншого — іммобілізацією коштів до завершення чи вилучення інвестицій. Грошові кошти в результаті фінансової діяльності - це сума коштів, залучених підприємством на фінансовому ринку.

Важливість і роль грошових коштів на рівні бізнес-одиниці вимагає ретельного розгляду. Кошти компанії визначаються на основі двох підходів (рис. 1.1) [2, 20].

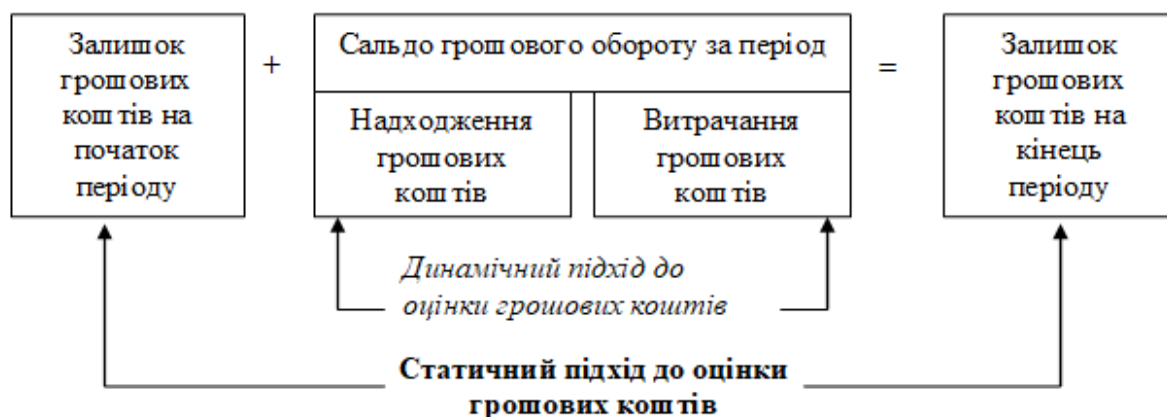

Рис. 1.1 Взаємозв'язок статичного (залишок грошових коштів) та динамічного (грошовий потік) підходів до оцінки грошових коштів підприємств

Складено автором за даними джерела [2, 20].

Статичний підхід до визначення грошових коштів визначає їх як наявний запас активів, якими володіє підприємство на певний час. Недолік підходу є ігнорування фактора часу, що унеможлиблює об'єктивну оцінку платоспроможності компанії. З цієї причини в літературі з'явився і поширився динамічний підхід до визначення грошових коштів, заснований на концепції «грошових потоків».

Грошові потоки є ключовою економічною характеристикою підприємства та входять до трійки найважливіших параметрів його господарської діяльності – обороту, прибутку та грошових потоків – останньому, доцільно відводити домінуючу роль.

Варто відзначити, що основними відмінностями між прибутком і грошовими потоками є:

- 1) прибуток відображає готівкові та безготівкові надходження за період часу, який не збігається з фактичним надходженням грошових коштів;
- 2) прибуток визнається в момент реалізації продукції, а не в момент отримання фінансових коштів;

Попри свою значущість, економічна категорія «грошові потоки» недостатньо досліджена в науковій та навчальній літературі. Хоча деякі автори намагалися визначити це поняття, існує велика неоднозначність у його трактуванні. Це ускладнює дослідження, особливо для початківців, які не можуть зрозуміти суть через неясність базових понять. Без з'ясування цих фундаментальних моментів неможливо розкрити концептуальні основи функціонування грошових потоків підприємств і побудувати ефективний механізм їх управління. Як зазначав Сократ, точне визначення понять є основою справжнього знання.

Окрім існуючих понять «грошові потоки» та «грошовий потік», можна зустріти визначення «грошові потоки», «грошові потоки», «грошові потоки», «грошові потоки» або український аналог «грошові кошти в обігу».

По перше, деякі автори [4, 8; 5] ототожнюють терміни «грошові потоки» та «фінансові потоки». Це призводить до плутанини, оскільки їх необхідно розрізняти. Грошові потоки є економічною категорією, що відображає фінансові відносини у фінансовій системі підприємства і характеризує рух фінансових ресурсів. Натомість фінансові потоки – це більш вузьке поняття. Як зазначають Васюренко О. та Азаренкова Г., ототожнення грошових і фінансових потоків є некоректним. Вони визначають фінансовий потік як «цілеспрямований рух, зміну (за обсягом, формами та видами) коштів суб'єкта господарювання» [6, 33]. На думку авторів, рух грошових і фінансових ресурсів утворює взаємозалежний зв'язок, що потребує комплексного дослідження їх функціонування.

Зарубіжні вчені вживають термін «готівка» не тільки для позначення грошей, які отримують на руки, а також для всіх грошових надходжень і виплат, що проходять через касові та банківські рахунки підприємства. Українським аналогом цього терміна є «живі гроші», що передбачають кошти, якими ми користуємось.

По третє, різниця між «грошовими потоками» та «грошовими потоками». Окрім визначення поняття «грошові потоки», існує також поняття «грошові

потоки», але слід підкреслити відмінності між цими двома поняттями. Вважаємо, що під рухом грошових коштів слід розуміти лише рух самих грошових коштів, тоді як грошові потоки охоплюють також рух їх еквівалентів [8, 106].

У Міжнародних стандартах бухгалтерського обліку (МСБО) фінанси визначаються як «готівка в касі та депозити на вимогу». Еквіваленти грошових коштів – це можна сказати інвестиції, які можна легко перетворити в гроші [8, 106].

По четверте, незовсім доцільно порівнювати використання термінів «грошові потоки» та «грошові кошти в обігу», оскільки це лише український аналог терміну «грошовий потік».

У дослідженні ми проаналізували підходи до трактування терміна «грошові потоки» понад 20 авторів і згрупували їх у три найбільш поширені категорії. (рис. 1.2).

Рис. 1.2 Підходи до трактування поняття «грошові потоки».

Складено автором за даними джерел [9-20].

Отже, перше визначення є некоректним, оскільки прирівнює грошові потоки до залишків грошових коштів. Друге визначення більш точно відображає суть чистого грошового потоку. Доцільно віддати перевагу третьому визначенню, оскільки воно найбільш точно відображає суть економічної категорії.

Окрім вже розглянутих підходів, існують інші визначення грошових потоків. Е. Джонс вважає, що «рух грошей у бізнесі є ключем до його успіху»

[21]. Стоун Д. і Хітчінг К. порівнюють його з кровообігом в організмі [22]. Брігхем Є. визначає грошовий потік як гроші, які надходять або витрачаються протягом певного проміжку часу [23]. Бочаров В. вказує, що це обсяг коштів, який отримує і витрачає підприємство [5].

Нікбахт Е. та Гроппеллі А. називають грошовий потік «мірою ліквідності компанії», включаючи чистий дохід та амортизацію [24]. Поддєрьогін А. додає, що це події, пов'язані зі зміною власника коштів при виконанні зобов'язань [25]. Також варто звернути увагу на думку Тутарінової М., яка стверджує, що фінансові потоки часто ототожнюються з грошовими потоками і включають надходження та виплати коштів [4].

Аналіз різних підходів до визначення грошових потоків показує, що деякі автори трактують їх у множині, інші – в однині. Оскільки «грошові потоки» включають різні типи руху грошей, доцільно використовувати цей термін загально, а в конкретних випадках вживати «грошовий потік».

Отже, вважаємо, що грошові потоки – це процес, який включає послідовні надходження та виплати грошей і їх еквівалентів, що генеруються суб'єктом господарювання протягом своєї діяльності.

Формування грошових потоків – це результат фінансово-економічних відносин, і цей процес має кілька характеристик:

- 1) об'єкт фінансового управління;
- 2) виконання договірних зобов'язань;
- 3) зв'язок із грошовою системою країни;
- 4) формування і використання капіталу;
- 5) використання кредитів;
- 6) оборот активів;
- 7) генерація економічного ефекту;
- 8) функціонування на ринках;
- 9) врахування часу;
- 10) врахування ризиків;
- 11) підтримання ліквідності [21-31].

Узагальнюючи наукові дослідження [4; 15; 10], можна виділити важливість грошових потоків для підприємств:

- вони обслуговують всі аспекти діяльності підприємства;
- правильне управління забезпечує фінансову рівновагу;
- ефективне управління підтримує стабільність операційного процесу;
- впливає на потребу в позиковому капіталі;
- сприяє прискоренню обороту капіталу;
- знижує ризик неплатоспроможності;
- дає можливість отримати додатковий прибуток, використовуючи тимчасово вільні кошти.

В економічній літературі класифікація грошових потоків розглядається з інших позицій і структурується за різними ознаками. На сьогодні існує понад 20 класифікаційних критеріїв поділу грошових потоків. Зауважимо, що вони не є взаємовиключними, а доповнюють один одного.

Відсутність систематизованого переліку класифікаційних ознак і видів грошових потоків ускладнює розуміння їх сутності та заважає ефективному прийняттю управлінських рішень щодо їх проектування. В результаті узагальнення та систематизації розглянутих вище підходів ми пропонуємо класифікацію грошових потоків підприємства (Додаток А), яка включає нові критерії: економічна сутність та обов'язковість виконання.

Запропонована класифікація сприятиме цілеспрямованому аналізу, плануванню та контролю грошових потоків підприємства, дозволяючи оцінити та обрати сектор (або сектори) управлінських дій залежно від поставленого завдання.

1.2. Система управління грошовими коштами

Управління грошовими потоками є ключовим аспектом фінансової функції компанії, чия ефективність впливає на поточні результати та майбутній розвиток бізнесу.

Розглянемо існуючі підходи до організації управління грошовими потоками на підприємстві. Так, на думку М. Тутаринової, механізм управління грошовими коштами на підприємстві складається з двох етапів: організації системи та циклу управління грошовими потоками. (рис. 1.3) [15].

Рис. 1.4. Механізм управління грошовими коштами підприємства

Складено автором за даними джерела [15].

Якщо аналізувати думки та погляди авторів щодо механізму управління грошовими потоками, то варто відмітити, що більшість з них схиляються до думки, що управління грошовими потоками складається з планування грошових потоків, їх аналізу, контролю за їх використанням та коригування планів при зміні умов [25-26] зазначають, що об'єктами управління є самі потоки і залишки коштів, які тісно пов'язані, оскільки описують як динамічний, так і статичний аспекти грошових коштів.

Щодо принципів управління грошовими потоками підприємств, то їх доцільно представити на рис. 1.5.

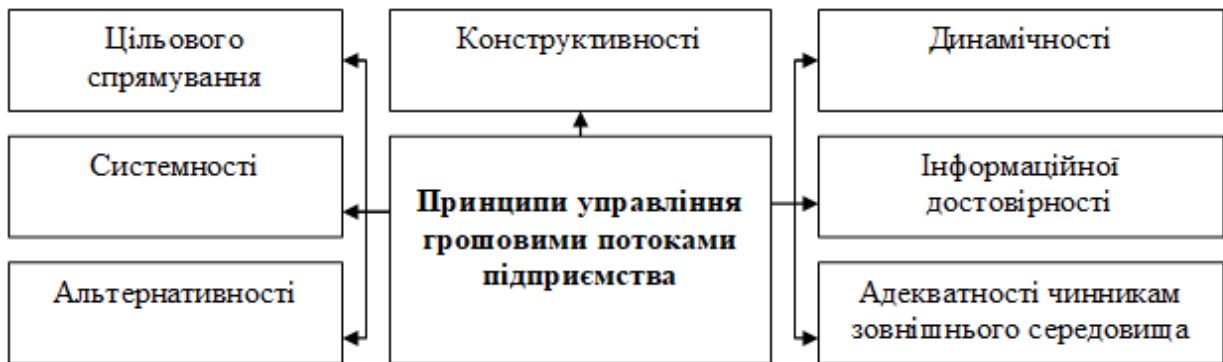

Рис. 1.5 Принципи управління грошовими потоками підприємств

Складено автором за даними джерел [25; 32-35].

Як бачимо, до принципів управління грошовими потоками підприємств варто віднести:

1. Принцип цільового спрямування полягає в тому, що управління грошовими потоками повинно бути узгодженим зі стратегічними цілями підприємства, допомагаючи досягати основної мети його діяльності.

2. Принцип системності стверджує, що всі фінансові рішення повинні бути взаємопов'язаними та узгодженими для досягнення ефективних результатів.

3. Принцип альтернативності означає, що для управління грошовими потоками слід розглядати кілька варіантів рішень, аналізуючи плюси і мінуси кожного, щоб уникнути негативних наслідків і вибрати найкращий варіант.

4. Принцип конструктивності фокусується на пошуку рішень для подолання труднощів, а не на виявленні помилок, допомагаючи розвивати і вдосконалювати процеси управління.

5. Принцип динамічності враховує, що підприємства постійно функціонують у змінних умовах, тому потрібно гнучко адаптувати управління грошовими потоками до нових обставин, враховуючи ринкові, технологічні та економічні зміни.

6. Принцип інформаційної достовірності гарантує, що рішення щодо управління грошовими потоками базуються на повній і точній інформації.

7. Принцип адекватності чинникам зовнішнього середовища передбачає моніторинг зовнішніх факторів, які можуть впливати на грошові потоки, щоб не допустити втрати конкурентних позицій.

Отже, управління грошовими потоками є динамічним і багатограним процесом, що включає безліч фінансових і бізнес-рішень, адаптованих до умов ринкового середовища. Рішення, ефективні для однієї компанії, можуть бути неприйнятними для іншої, що є природним. Основою будь-якого управлінського процесу є різноманітність і унікальність підходів у кожній конкретній ситуації. Водночас важливо розробити базовий «кістяк» управління, який визначатиме основні аспекти цього процесу.

Організаційно-економічний механізм управління фінансовими коштами підприємства представляє собою сукупність взаємопов'язаних елементів, які забезпечують ефективну реалізацію комплексу заходів на всіх етапах управління фінансовими ресурсами. Цей механізм охоплює процеси планування, прогнозування, моніторингу, аналізу та контролю грошових потоків з метою оптимізації їх руху, забезпечення фінансової стійкості підприємства та підвищення його конкурентоспроможності. Основними складовими такого механізму є нормативно-правове забезпечення, інформаційна база, інструменти аналізу та методи управління, які узгоджуються між собою для досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства.

Структура цього механізму складається з п'яти основних елементів, аведеих на рис. 1.6.

Ефективність управління коштами компанії залежить від вибраних методів і інструментів. Методи можна поділити на ринкові (ціна, відсоткова ставка, курс валют) і адміністративні (податки, штрафи, нормативи).

Організаційне забезпечення полягає в тому, що внутрішні підрозділи підприємства розробляють рішення щодо грошових потоків і відповідають за їх результати. Для цього варто створити спеціальний відділ або групу в фінансовому відділі, яка займається аналітикою грошових потоків.

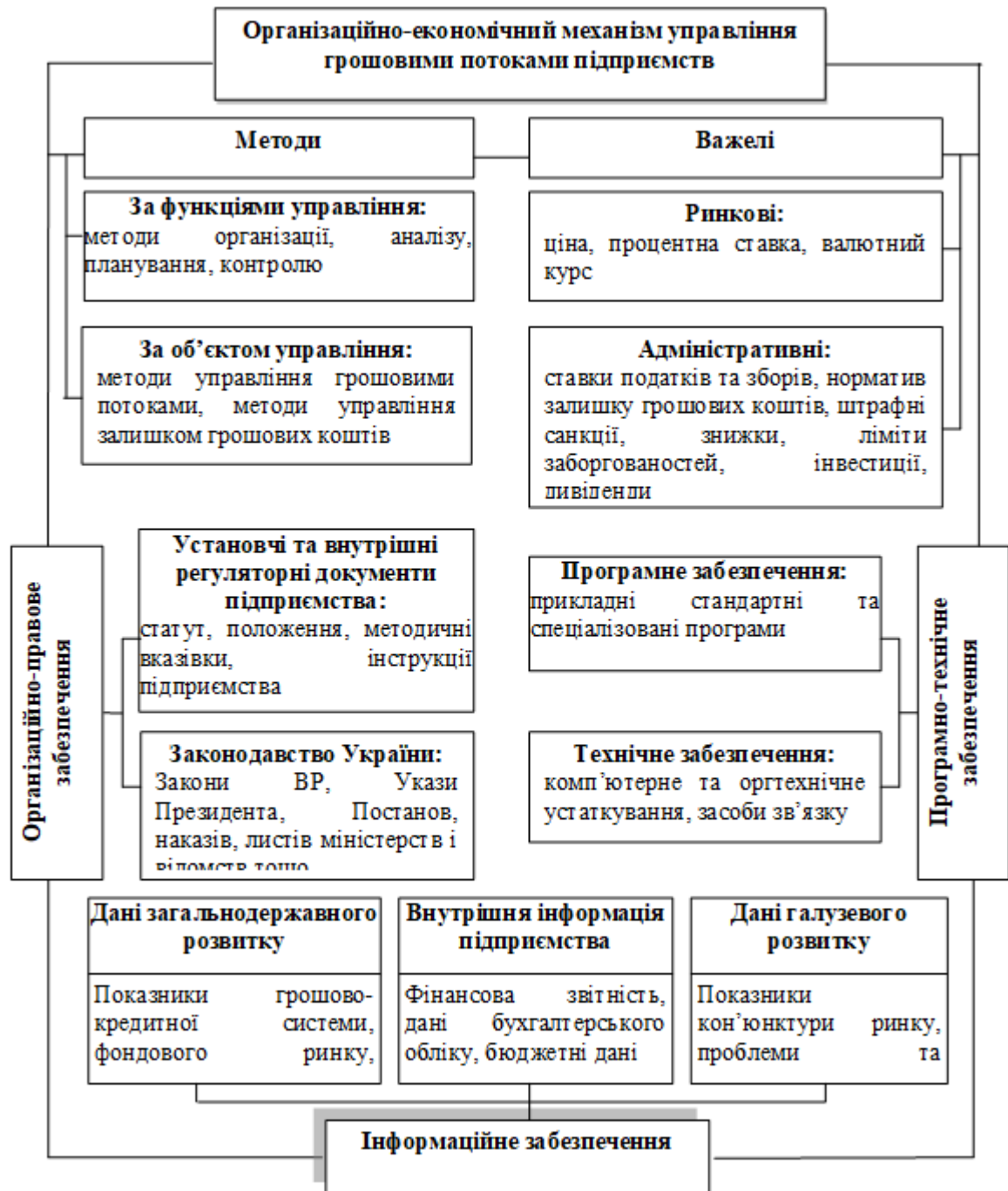

Рис. 1.6. Організаційно-економічний механізм управління грошовими потоками суб'єкта господарювання

Складено за власними дослідженнями.

Варто відзначити, що документальне оформлення може включати Положення про управління грошовими потоками, бюджетування та роботу фінансової служби. Відповідно, правове регулювання охоплює порядок розрахунків, платежів, податкове регулювання, амортизацію, ліцензування та

державні нормативи. Крім цього, важливе значення має інформаційне забезпечення, яке включає всі ресурси, які допомагають ухвалювати рішення щодо управління грошовими потоками, відображаючи ситуацію як всередині, так і зовні підприємства.

Основними інструментами дієвого управління фінансовими потоками підприємства є бюджет руху грошей і платіжний календар. Грошовий потік підприємства формується під час фінансових операцій, таких як надходження та витрати грошових коштів і їх еквівалентів. Він забезпечується коштами, що зберігаються на банківських рахунках, у касі підприємства, а також їх еквівалентами, які постійно обертаються.

Для того, щоб зменшити ризики втрати платоспроможності та ліквідності, підтримати фінансову стійкість, уникнути дефіциту оборотних коштів та усунути негативні грошові потоки, необхідно розробити прогнозний бюджетний рух. Бюджет руху грошових коштів слід скласти щомісяця, а за можливості – з розподілом на декади або тижні, на тривалий період (пів року, рік чи більше). Він включає дві частини: дохідну, де відображаються всі очікувані надходження, і додаткову, яка показує заплановані витрати та пов'язані з ними зобов'язаннями.

Дохідна частина бюджету формується з надходжень від різних видів діяльності підприємства. У рамках операційної діяльності це, зокрема, доходи від будівельних робіт та оренди основних засобів

Витратна частина бюджету формується з витрат витрат, пов'язаних із повними видами діяльності підприємства. Основою для розрахунку відтоку коштів за операційною діяльністю є зведений кошторис.

Бюджет руху грошових коштів має бути розроблений так, щоб забезпечити баланс між вхідними та вихідними грошовими потоками з упевненим перевагою вхідного потоку. Збалансування грошових потоків полягає в згладжуванні дефіцитних і надлишкових потоків. Як дефіцит, так і надлишок грошових коштів є негативними для функціонування підприємства. Зменшення дефіцитного потоку досягається шляхом збільшення вхідних і

зменшення вихідних грошових потоків. В залежності від характеру дефіциту – короткострокового чи довгострокового – використовуються відповідні фінансові інструменти.

Негативні наслідки надлишкового грошового потоку полягають у тому, що невикористані надлишкові кошти з часом втрачають свою вартість, і підприємство втрачає можливість отримати дохід, який ці кошти могли б принести, якби були інвестовані в інші активи чи короткострокові цінні папери.

Для балансування надлишкового грошового потоку можна використовувати такі методи: збільшення обсягів виробництва; інвестиції в необоротні активи; дострокове погашення банківських кредитів.

Складання прогнозних бюджетів грошових потоків є особливо важливим для підприємств. Цей фінансовий документ може стати важливим інструментом управління грошовими потоками підприємства, оскільки порівняння очікуваних надходжень з прогнозованими витратами допоможе виявити періоди дефіциту чи профіциту коштів і вчасно прийняти відповідні управлінські рішення.

У процесі управління грошовими потоками, поряд зі складанням бюджету руху грошових коштів, слід використовувати такий фінансовий інструмент, як платіжний календар. За своєю структурою платіжний календар є аналогом бюджету руху грошових коштів. У цьому документі відображаються залишки коштів на початок і кінець планового періоду, а також їх надходження та витрати протягом цього часу.

Рекомендується складати платіжний календар на поточний тиждень з щоденним коригуванням вхідних і вихідних потоків. Він має бути узгоджений із бюджетом руху грошових коштів, деталізуючи його для поточного періоду. Для розрахунку обсягів надходжень і витрат підприємства на найближчий тиждень використовуються первинні документи, такі як договори зі споживачами та постачальниками, розрахункова відомість на виплату заробітної плати, кредитний договір тощо.

У платіжному календарі, у частині розрахунку надходжень, важливо

детально структурувати всі види надходжень з зазначенням назв контрагентів і сум, які мають надійти. Підсумувавши всі надходження та залишок коштів з попереднього дня, отримуємо обсяг очікуваних грошових коштів.

Видаткова частина формується аналогічним чином. Витрати коштів розраховуються на основі локальних кошторисів, кредитних договорів тощо. Витрати фінансової та інвестиційної діяльності визначаються на основі укладених кредитних договорів і внутрішніх рішень. Усі статті витрат у платіжному календарі повинні відповідати видам витрат, зазначеним у бюджеті руху грошових коштів. Сума всіх запланованих витрат утворює вихідний грошовий потік підприємства.

Порівнявши обсяги очікуваних надходжень із запланованими витратами, можна визначити рівень їх покриття. Якщо надходжень недостатньо для покриття витрат, підприємству варто переглянути і відкласти менш обов'язкові витрати. У разі, якщо надходження суттєво перевищують заплановані витрати, доцільно розглянути можливість здійснення оплат, запланованих на наступні дні. Саме для уникнення диспропорцій і розробляється платіжний календар.

Отже, дієва організаційно-економічна система управління потоками грошей на підприємстві повинна забезпечувати ритмічне надходження та здійснення платежів, прискорення оборотності капіталу, оптимізацію витрат шляхом розширення можливостей для маневру корпоративними ресурсами та зменшення потреби в позиковому капіталі. Він також повинен підвищувати якість управління борговими зобов'язаннями, знижувати ризик неплатоспроможності, збільшувати ймовірність залучення інвестицій, активізувати виробничий цикл і покращувати адаптацію до змін на ринку

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПАТ «ВІННИЦЬКИЙ ОЛІЙНОЖИРОВИЙ КОМБІНАТ»

2.1 Загальна характеристика ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Публічне акціонерне товариство «Вінницький олійножировий комбінат» (ПАТ «ВОЖК») створено внаслідок реорганізації Вінницького олійножирового комбінату шляхом його перетворення на орендне підприємство, а згодом – у публічне акціонерне товариство відповідно до законодавства України. У 2010 році відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства» підприємство змінило організаційно-правову форму та отримало сучасну назву. Основною платою товариства є об'єднання власних ресурсів із виробничою, фінансовою та комерційною діяльністю для отримання прибутку.

Підприємство спеціалізується на виробництві та фасуванні різноманітної продукції, зокрема рослинних олій (соняшникової, ріпакової, соєвої), кондитерських і кулінарних жирів, м'яких маргаринів, рафінованих і нерафінованих саломасів. Додатково виробляється гранульоване лушпиння, тостові шроти та технічний кисень. ПАТ також пропонує рафіновану дезодоровану виморожену соняшникову олію сорту «П», фасовану в ПЕТ-пляшки різного об'єму (0,5 л, 0,88 л, 1 л, 5 л), що відповідає потребам широкого кола споживачів.

Завод виробляє нерафіновану дезодоровану соняшникову олію та маргарин під торговою маркою «Віолія». Маргаринова продукція реалізується в багатьох регіонах України. Рослинні жири для глазурування, замітники молочного жиру, шортенг та саямі серії «Віолія» користуються популярністю на таких підприємствах, як ХБК у Харкові, КМЗ «ОЛКОМ» у Києві, ТМЗ «Тульчинка» у Тульчині та інших. Саямі дезодорована вишукана серії «Віолія» постачається на ТОВ «Авіс» у Вінниці. Різноманітність продукції

налічує понад 70 найменувань.

Фабрика, визначивши потреби та очікування споживачів щодо якості та асортименту продукції, постійно розширює свій асортимент і випускає продукцію відповідно до ДСТУ та власних технічних умов. Наші власні технічні умови відповідають чинним ДСТУ, нормативним та адміністративним документам України щодо якості та безпечності харчових продуктів і кормів, розширюючи асортимент та подовжуючи терміни зберігання нашої продукції. Ми також виробляємо кормові продукти (шрот) та побічні продукти відповідно до ДСТУ та власних специфікацій.

Постачальники сировини несуть відповідальність за реалізацію продукції, виготовленої з сировини, на яку нараховується плата за проїзд. Продукція досліджуваного підприємства постачається не лише в усі регіони України, але й інші країни світу.

Основними видами послуг підприємства: олійні культури і олійна сировина; виконання промислових та непромислових робіт; перевезення пасажирів і вантажів автотранспортом Товариства; торгівля, комерційна діяльність, маркетинг, брокерські послуги, аутсорсинг та інша діяльність у межах, визначених чинним законодавством.

Основним пріоритетом ПАТ «Вінницький ОЖК» є виробництво продукції, що відповідає сучасним стандартам якості та безпеки. Завдяки використанню власної сировини та повного циклу переробки олійних культур, підприємство забезпечує високу якість і вигідну ціну своєї продукції. Входячи до промислової групи «Віойл», одного з найбільших виробників олійножирової продукції в Україні, ПАТ «Вінницький ОЖК» переробляє олійні культури на олій.

На сьогодні завод займає площу приблизно 21,46 га. Підприємство має вигідне розташування поруч із залізничною лінією, що забезпечує наявність залізничних колій до складів. Станом на кінець 2016 року на підприємстві працювало 878 осіб. ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» має лінійно-функціональну організаційну структуру управління. (рис. 2.1).

Управлінська структура ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» має ієрархічну структуру, що забезпечує оперативне впровадження рішень, забезпечує спеціалізацію та продуктивність роботи підрозділів, а також дозволяє ефективно розподіляти ресурси. Такий підхід є доцільним для підприємства, яке спеціалізується на масовому виробництві стабільного асортименту продукції з мінімальними змінами у виробничих технологіях. Однак ця модель управління має певні недоліки: вона може сповільнювати процес підготовки й ухвалення рішень, а також створювати труднощі в координації діяльності підрозділів у разі впровадження технологічних інновацій або оновлення асортименту продукції.

Рис. 2.1. Організаційна структура управління ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Складено автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Перевами продукції на підприємстві є:

1. Власна сировинна база дозволяє підтримувати доступні ціни, що

допомагає покупцям знижувати собівартість їхньої продукції.

2. Використання нових технологій і постійний зв'язок технологів комбінату з фахівцями з інших підприємств.

3. Потужності підприємства включають:

– два олійноекстракційні заводи з можливістю переробки до 1 800 тонн насіння на добу;

– гідрогенізаційний завод з виробництва саломасів і рафінованої олії;

– цех фасування олії та жирів;

– елеватори для зберігання насіння і шроту;

– резервуари для олії та потужності для її транспортування;

– котельня на 35 тонн пари на годину.

Аналізуючи організаційно-економічну характеристику ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат», можна дійти таких висновків. Підприємство функціонує відповідно до нормативно-правових актів та положень, закріплених у його установчих документах. Завдяки наявності сучасних виробничих потужностей комбінат забезпечує випуск якісної та конкурентоспроможної продукції, яка стабільно використовується на ринку. Особлива увага заслуговує наявність власної сировинної бази, що дозволяє не лише підтримувати стабільність виробництва, а й пропонувати продукцію за конкурентними цінами. Це, у свою чергу, допоможе розширенню ринків збуту, укріпленню позицій національного виробника та створенню додаткових можливостей для стратегічного розвитку підприємства.

Власна сировинна база також мінімізує залежність від зовнішніх постачальників, що є фактором у забезпеченні стабільності діяльності в умовах економічної та ринкової нестабільності. Завдяки цьому комбінат може адаптуватися до змін кон'юнктури ринку, підтримувати високий рівень конкурентоспроможності продукції та реагувати на запити споживачів. ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» має всі передумови для подальшого вдосконалення виробничих процесів, розширення асортименту продукції та освоєння нових ринків.

Оцінка та аналіз ключових показників буде проведено на основі даних за період 2021-2023 років, з використанням методу горизонтального аналізу (аналізу часових рядів). Цей метод полягає у порівнянні кожного показника звіту з відповідним показником за попередні періоди та виявленні відхилення значення показника поточного періоду від значень попередніх періодів. Додатково буде використано вертикальний, трендовий та порівняльний аналіз.

Аналіз основних фінансово-економічних показників діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» представлений у таблиці 2.1.

Собівартість реалізованої продукції у 2023 році зросла порівняно з попереднім роком, але все ще залишається значно нижчою, ніж у 2021 році. У порівнянні з 2021 роком собівартість реалізованої продукції зменшилася на 745 743 тис. грн, що може бути причиною зменшення чистого прибутку.

Таблиця 2.1

Основні показники фінансово-господарської діяльності

ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2021-2023 рр., тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення:	
	2021	2022	2023	2023/2022	2022/2021
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації	2541681,0	1762329,0	1915837,0	+153508,0	-779352,0
2. Собівартість реалізованої продукції	2436258,0	1690515,0	1722103,0	+31588,0	-745743,0
3. Фінансові результати від операц. діяльності	(78067,0)	(119610,0)	19572,0	+139182,0	+45543,0
4. Чистий прибуток (збиток)	(97084,0)	(78653,0)	(100156,0)	+21503,0	-18431,0
5. Валюта балансу	4373125,0	4065656,0	3917226,0	-148430,0	-307469,0
6. Власний капітал	2630573,0	2547529,0	2447373,0	-100156,0	-83044,0
7. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	861828,0	518686,0	613419,0	+94733,0	-343142,0
8. Поточні зобов'язання і забезпечення	880724,0	996390,0	856434,0	-139956,0	115666,0
9. Необоротні активи	3735956,0	3621673,0	3511728,0	-109945,0	-114283,0
10. Оборотні активи	637169,0	443983,0	405498,0	-38485,0	-193186,0

Розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Фінансовий результат у 2023 році зріс на 139 182 тис. грн, порівняно зі збитком у 2022 році (-119 610 тис. грн), що свідчить про більш ефективну діяльність підприємства. Однак, аналіз показав, що чистий збиток у 2023 році зріс на 21 503 тис. грн порівняно з 2022 роком.

Валюта балансу у 2023 році зменшилася на 148 430 тис. грн, що може бути пов'язано зі зміною обсягу активів та зобов'язань. Власний капітал теж знизився на 100 156 тис. грн порівняно з 2022 роком та на 83 044 тис. грн у порівнянні з 2021 роком.

Аналіз діяльності компанії демонструє, що в поточному періоді вона зіткнулася з фінансовими труднощами, основною причиною яких стала політична та економічна нестабільність, зумовлена військовою агресією Російської Федерації. стійкий на це, зростання чистого прибутку та покращення результатів операційної діяльності свідчать про поступове відновлення. Водночас негативні явища, такі як підвищення собівартості продукції та зростання чистого збитку, вказують на необхідне оперативне реагування та перегляд стратегічних підходів.

Детальне вивчення фінансових показників у розрізі окремих напрямів діяльності може стати основою для прийняття ефективних управлінських рішень, спрямованих на підвищення фінансової стійкості підприємства. Це дозволяє не тільки мінімізувати вплив негативних факторів, але й покращити конкурентні позиції компанії на ринку, забезпечуючи її довгостроковий розвиток і стабільність.

Крім того, варто зазначити, що структура активів за період 2020-2022 рр. демонструє перевищення власних коштів над запозиченими (рис. 2.2).

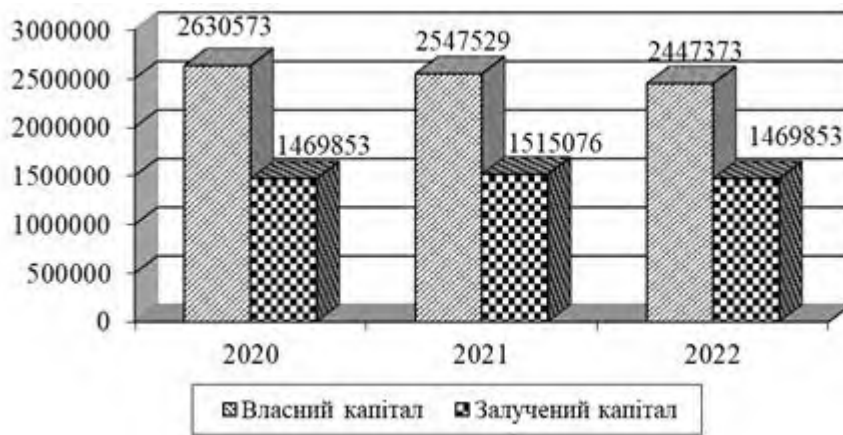

Рис. 2.2. Динаміка джерел фінансових ресурсів підприємства у 2021-2023 рр.

Розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Як видно з рисунку 2.2, за період 2021-2023 рр. структура фінансових ресурсів підприємства в основному базується на власних коштах, але слід зазначити, що частка позикових коштів також є значною.

Аналіз фінансово-господарської діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2021–2023 роки виявив низку важливих змін і тенденцій у ключових показниках. Хоча певне покращення операційної діяльності та відновлення чистого прибутку, підприємство зазнало значних викликів, зумовлених політичною та економічною нестабільністю, спричиненою військовою агресією. Це акцентує увагу на необхідності перегляду та вдосконалення управлінської стратегії, щоб забезпечити стійкість підприємства та адаптацію до динамічних умов ринку.

Серед позитивних аспектів варто відзначити зростання чистого прибутку у 2023 році з попереднім роком, покращення результатів операційної діяльності та загальні поступи відновлення. Однак, разом із цим, спостерігаються й негативні тенденції, зокрема підвищення виробничої собівартості та збільшення чистого збитку. Ці проблеми потребують результатного аналізу та коригування управлінських рішень для стабілізації фінансової ситуації.

Далі проаналізуємо коефіцієнти ліквідності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за період 2021-2023 рр. та порівняємо отримані значення з нормативними (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Аналіз показників ліквідності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показник	Роки			Нормативне значення
	2021	2022	2023	
Коефіцієнт покриття	1,32	2,03	3,0	> 1
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,36	1,32	2,3	0,6 – 0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,009	0,008	0,005	> 0 Збільшення
Чистий оборотний капітал, тис. грн.	716,05	2952,5	4779,35	> 0 Збільшення

Розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Динаміка коефіцієнтів ліквідності свідчить про зниження рівня абсолютної ліквідності компанії у 2023 році в порівнянні з попередніми періодами, хоча відповідно до регуляторних рекомендацій вона повинна була б зростати. Коефіцієнт загального покриття протягом 2021-2023 років демонстрував високі значення, що відповідали нормативним вимогам, а також тенденцію до зростання. Це свідчить про те, що у 2023 році сума поточних активів компанії втричі перевищувала суму поточних зобов'язань, що є позитивним показником фінансової стабільності..

Коефіцієнт швидкої ліквідності зростає, за винятком 2020 року, коли він становив 0,36. У 2022-2023 роках цей показник зріс до 1,32 та 2,3 відповідно, що свідчить про покращення ліквідності компанії. Чистий оборотний капітал у 2023 році становив 4779,35 тис. грн, що підтверджує здатність підприємства покрити короткострокові зобов'язання та залишити кошти для подальшої діяльності, запобігаючи банкрутству.

У таблиці 2.3 представлено дані, що відображають ключові показники фінансової стійкості ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Таблиця 2.3

Аналіз фінансової стійкості ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показник	Роки			Нормативне значення
	2021	2022	2023	
2.1 Коефіцієнт фінансової автономії	0,05	0,15	0,54	> 0,5
2.2 Коефіцієнт фінансової залежності	17,8	6,4	1,8	< 2 Зменшення
2.3 Коефіцієнт фінансового ризику	16,9	5,4	0,83	< 1 Зменшення
2.4 Коефіцієнт маневреності власного капіталу	2,3	2,2	0,8	> 0 Збільшення
2.5 Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,24	0,5	0,66	> 0,1

Розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Аналіз даних, поданих у таблиці 2.3, демонструє суттєве покращення фінансової стійкості компанії у 2023 році порівняно з попередніми періодами. Зокрема, коефіцієнт фінансової автономії досяг рівня 0,54, що вказує на те, що 54% загального капіталу припадало на власні ресурси. Такий показник є позитивним, оскільки оптимальним вважається співвідношення власного та позикового капіталу на рівні 50:50.

Показник фінансової незалежності ілюструє співвідношення між загальною сумою активів компанії та її власним капіталом. Оптимальне значення цього коефіцієнта зазвичай наближається до 2. Він є інверсійним до коефіцієнта автономії. У 2023 році значення коефіцієнта фінансової незалежності склало 1,8.

Коефіцієнт фінансової незалежності знижувався з 2021 по 2023 рік і у 2023 році становив 0,83, що є нижче одиниці. Коефіцієнт маневреності власного капіталу залишався позитивним, але також мав тенденцію до зниження. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами перевищував мінімально допустиме значення (більше 0,1) та демонстрував тенденцію до зростання протягом усього періоду дослідження.

Далі проаналізуємо ділову активність підприємства (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Аналіз ділової активності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показник	Роки			Нормативне значення
	2021	2022	2023	
Коефіцієнт оборотності активів	0,37	1,1	1,1	Збільшення
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,52	2,4	3,1	Збільшення
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	2,0	2,5	2,1	Збільшення
Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	183	146	174	Зменшення
Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	702	152	118	Зменшення
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	0,54	3,2	4,4	Збільшення
Коефіцієнт оборотності основних засобів	1,3	3,2	2,5	Збільшення
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	6,6	7,0	2,0	Збільшення

Розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості збільшився, а термін її погашення зменшився з 702 днів у 2021 році до 118 днів у 2023 році, що може позитивно вплинути на здатність компанії отримувати нові кредити. Проте політика компанії щодо дебіторської заборгованості виявилася менш ефективною: коефіцієнт оборотності знизився з 2,5 у 2022 році до 2,1 у 2023 році, а термін погашення дебіторської заборгованості зріс з 146 до 174 днів.

Це вказує на те, що компанія використала фінансові ресурси неефективно, залишивши їх у неактивному стані, що могло б негативно вплинути на її ліквідність, платоспроможність і фінансову стійкість. Показники оборотності запасів і основних засобів демонструють позитивну динаміку у 2023 році порівняно з 2021 роком, що свідчить про покращення операційної ефективності. Водночас коефіцієнт оборотності власного капіталу зазнав зниження: з 6,6 у 2021 році до 2,0 у 2023 році.

Аналіз фінансових показників у різних аспектах діяльності компанії дозволяє приймати обґрунтовані рішення для підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності. Структура активів показує переважання власних коштів, проте наявність значних позикових коштів також впливає на управлінські стратегії.

2.2 Аналіз грошових потоків ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Дані про рух грошових коштів відіграють ключову роль у визначенні спроможності підприємства залучати та ефективно використовувати фінансові ресурси. Навіть за умов високої прибутковості компанія може зіткнутися з нестачею грошових коштів, тоді як помірно прибуткове підприємство може мати значні резерви готівки. Звіт про рух грошових коштів дозволяє виявити такі дисбаланси та забезпечити їх коригування.

Фінансова гнучкість характеризується здатністю підприємства генерувати значний обсяг грошових коштів, що забезпечує швидку адаптацію до непередбачуваних потреб або нових можливостей. Історичні дані про грошові потоки, особливо з операційної діяльності, є важливим інструментом для оцінки цієї гнучкості. Чим вищий рівень грошових потоків, тим ефективніше компанія може протидіяти економічним викликам.

Оцінка руху грошових коштів ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за період 2021–2023 років представлена в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз грошових потоків ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2021-2023 рр., тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення	
	2021	2022	2023	2023/2022	2022/2021
Чистий рух грошових коштів за звітний період:	-157	8300	45133	+36833	+8457
чистий рух коштів від операційної діяльності	126008	-84775	157709	+242484	-210783
чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-76515	-120834	-76080	-44754	-44319
чистий рух коштів від фінансової діяльності	-49650	213909	-36496	-250405	+263559

Розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Чисті грошові потоки зростали з 2021 по 2023 рік, що позитивно вплинуло на результати компанії. На кінець 2023 року залишок активів становив 57,602 тис. грн, що на 47,420 тис. грн більше, ніж у 2022 році, і на 57,565 тис. грн більше, ніж у 2021 році, враховуючи початковий залишок

активів та вплив курсових різниць. Рух грошових коштів класифікується за трьома основними напрямками:

1. Потоки, пов'язані з операційною діяльністю.
2. Потоки, що виникають внаслідок інвестиційної діяльності.
3. Потоки, які формуються в рамках фінансової діяльності.

Розподіл грошових потоків за трьома ключовими видами діяльності дозволяє оцінити їхній внесок у формування загального фінансового результату. У 2022 році чистий грошовий потік від операційної діяльності мав від'ємне значення, проте в 2023 році ситуація покращилася, і цей показник збільшився на 242,484 тис. грн.

Інвестиційна діяльність включає трансакцію з купівлі та продажу активів довгострокових і короткострокових фінансових інвестицій, які не є грошовими еквівалентами. Інформація про рух коштів в інвестиційній діяльності важлива, оскільки вона демонструє витрати на ресурси, що повинні приносити прибуток у майбутньому. До прикладів грошових потоків, пов'язаних з інвестиційною діяльністю, належать:

1. Доходи від реалізації необоротних активів.
2. Продаж акцій, облігацій та інших фінансових інструментів.
3. Повернення наданих кредитів або позик.
4. Витрати на придбання необоротних активів.
5. Надання фінансових позик.

На ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» протягом трьох років спостерігався від'ємний рух коштів внаслідок інвестиційної діяльності, що було пов'язано з придбанням необоротних активів: у 2021 році на суму 76515 тис. грн, у 2022 році – на 120834 тис. грн, та у 2023 році – на 76080 тис. грн.

Фінансова діяльність підприємства передбачає зміни в структурі власного капіталу та залучених коштів. Підприємство здійснює фінансову діяльність, якщо залучає ресурси від акціонерів, повертає їх, бере позики або виплачує їх. До прикладів таких операцій належать: 1) надходження від випуску акцій; 2) отримання коштів від облігацій; 3) викуп власних акцій; 4) виплата

дивідендів; 5) погашення облігацій; 6) виплати за фінансовим лізингом.

Основним джерелом надходжень від фінансової діяльності підприємства були кредити. У 2022 році чистий рух коштів від фінансової діяльності зріс на 263,6 млн грн, але у 2023 році зменшився на 250,4 млн грн. Детальний аналіз надходжень і витрат грошових коштів наведено в таблицях 2.6–2.8.

У 2023 році ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» демонстрував позитивний грошовий потік від операційної діяльності в розмірі 157,7 млн грн. Це на 242,5 млн грн більше порівняно з від'ємним показником 2022 року. Водночас спостерігалось зростання майже всіх видів грошових активів у розділах «Доходи» та «Витрати».

Динаміка надходження та вибуття грошових коштів у результаті операційної діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2021-2023 рр., тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення	
	2021	2022	2023	2023/2022	2022/2021
1. Надходження:					
1.1 Реалізації продукції	341447,0	1858947,0	3541676,0	+1682729,0	+1517500,0
1.2 Повернення податків і зборів	0	195355,0	362164,0	+166809,0	+195355,0
1.3 Цільового фінансування	3,0	184,0	38,0	-146,0	+181,0
1.4 Надходження авансів від покупців і замовників	433,0	187424,0	42929,0	-144495,0	+186991,0
1.5 Надходження від повернення авансів	416,0	3020,0	2394,0	-626,0	+2604,0
1.6 Надходження від відсотків за залишками коштів на поточних рахунках	1,0	9,0	847,0	+838,0	+8,0
1.7 Надходження від боржників неустойки	5,0	7,0	1,0	-6,0	+2,0
1.8 Надходження від операційної оренди	2390,0	6100,0	6302,0	+202,0	+3710,0
1.9 Інші надходження	151240,0	1059915,0	2981302,0	+1921387,0	+908675,0
2. Витрачання на оплату:					
2.1 Товарів (робіт, послуг)	171416,0	2178328	3305669,0	+1127341	+2006912,0
2.2 Праці	27114,0	40160,0	46528,0	+6368,0	+13046
2.3 Відрахувань на соціальні заходи	13445,0	15981,0	12706,0	-3275,0	+2536,0
2.4 Зобов'язань з податків і зборів	11431,0	13438,0	41590,0	+28152,0	+2007,0
2.5 Витрачання на оплату зобов'язань з податку на прибуток	1926,0	668,0	17673,0	+17005,0	+1310,0
2.6 Витрачання на оплату зобов'язань з ПДВ	1678,0	1850,0	8779,0	+6929,0	+172,0
2.7 Витрачання на оплату зобов'язань з інших податків і зборів	7827,0	10920,0	15138,0	+4218,0	+3093,0
2.8 Витрачання на оплату авансів	5557,0	94377,0	435234,0	+340857,0	+88820,0
2.9 Витрачання на оплату повернення авансів	28,0	2167,0	6125,0	+3958,0	+2139,0
2.10 Витрачання на оплату цільових внесків	1021,0	2310,0	1380,0	-930,0	+1289,0
Інші витрачання	139915,0	1048975,0	2930712,0	+1881737	+909060
Чистий рух коштів від операційної діяльності	126008,0	-84775,0	157709,0	+242484,0	-210783,0

Розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

У таблиці 2.7 представлено результати аналізу грошових потоків, пов'язаних з інвестиційною діяльністю ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за період 2021-2023 років.

Таблиця 2.7

Динаміка надходження та вибуття грошових коштів у результаті інвестиційної діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2021-2023 рр., тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення	
	2021	2022	2023	2023/2022	2022/2021
1. Надходження від реалізації:					
1.1 Необоротних активів	0	0	19	+19,0	0
2. Витрачання на придбання:					
2.1 Необоротних активів	76515	120834	76099	-44735,0	+44319,0
Чистий рух коштів від інвестиційної діяльності	-76515	-120834	-76080	-44754,0	-44319,0

Розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Аналіз руху грошових коштів від інвестиційної діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2021–2023 роки показав зменшення чистого грошового потоку на 44,8 млн грн у 2022 році та на 44,3 млн грн у 2023 році. Це зниження зумовлене витратами на придбання необоротних активів.

Далі проаналізуємо рух грошових коштів в результаті фінансової діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за період 2021-2023 рр. (табл. 2.8).

Аналіз показників за 2021-2023 роки демонструє значні зміни в фінансовій діяльності підприємства. Основне збільшення відбулося за рахунок отримання позик у 2023 році (+660732 тис. грн порівняно з 2022 р.), що призвело до значного зростання надходжень. Водночас, витрати на погашення позик і сплату відсотків також зросли, особливо у 2023 році. Інші платежі суттєво збільшились як у 2022, так і в 2023 роках. Чистий рух коштів від фінансової діяльності показує негативний результат у 2023 році (-36496 тис. грн), що свідчить про суттєве зменшення ефективності фінансової діяльності порівняно з 2022 роком.

Таблиця 2.8

Динаміка надходження та вибуття грошових коштів у результаті фінансової діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2021-2023 рр., тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення	
	2021	2022	2023	2023/2022	2022/2021
1. Надходження від:					
1.1 Отримання позик	51153	74451	735183	+660732,0	+23298,0
1.2 Інші надходження	265390	1448558	1194278	-254280,0	+1183168,0
2. Витрачання на:					
2.1 Погашення позик	87972	162449	373348	+210899,0	+74477,0
2.2 Витрачання на сплату відсотків	272	1410	40548	+39138,0	+1138,0
2.3 Інші платежі	277949	1145241	1552061	+406820,0	+867292,0
Чистий рух коштів від фінансової діяльності	-49650	213909	-36496	-250405,0	+263559,0

Розраховано автором за даними ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Аналіз показав, що у 2023 році надходження та вибуття грошових коштів від фінансової діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» зменшилися на 250,4 млн грн порівняно з 2022 роком. Це сталося попри зростання майже всіх видів грошових потоків і свідчить про зниження активності компанії на українському фондовому ринку.

Управління грошовими потоками на підприємстві має на меті забезпечення достатнього рівня коштів, їх оптимізацію та ефективне використання для стабільного функціонування та розвитку бізнесу. В рамках фінансового управління вирішуються такі основні завдання:

- забезпечення балансу грошових коштів;
- синхронізація потоків у часі;
- підтримання позитивного грошового потоку та зростання надходжень;
- мінімізація відтоку коштів для зменшення втрат;
- максимізація чистого грошового потоку для розвитку;
- забезпечення безперервного кругообігу грошових активів;
- рентабельності капіталу шляхом капіталізації підвищення доходів і зниження фінансів.

Проведений аналіз свідчить про те, що управління грошовими потоками на ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» розпочинається з планування, яке завершить обмін джерела надходжень і оцінок, як будуть використані кошти. Це дозволяє спрогнозувати очікувані потоки грошей. Для досягнення позитивних результатів застосовуються різні методи, такі як економіко-статистичні, техніко-економічні, порівняльні, балансові методи та факторні.

Дослідження показало, що на підприємстві впроваджено систему планування руху грошових коштів, яка дозволяє оцінити достовірність джерел фінансування, підтвердити розраховані обсяги витрат, синхронізувати їх у часі та забезпечити своєчасне залучення кредитних ресурсів за потреби. Окрім цього, ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» використовує короткострокове фінансове планування для окремих періодів (місяць, квартал), яке реалізується через платіжний календар. Цей інструмент формується на основі фактичних даних про фінансові потоки підприємства, враховуючи банківську документацію, договори з партнерами та рахунки до сплати.

Фінансовий менеджер займається формуванням платіжного календаря, забезпечуючи контроль за станом коштів на рахунках, використаними фінансовими ресурсами, середньоденними залишками, портфелем цінних паперів підприємства, а також за прогнозованими надходженнями і витратами. Для цього використовується інформація, яка повинна відповідати основним критеріям: бути релевантною, повною, точною, своєчасною, зрозумілою та придатною для порівняння.

Управління грошовими потоками на досліджуваному підприємстві вимагає особливої точності та своєчасності, тому навіть невелика підтримка платежів може призвести до збитків або штрафів. На ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» автоматизовано збір і обробку фінансової інформації. Щодня фінансовий директор приймає рішення для захисту коштів від інфляції та стабільності діяльності, поєднуючи оперативне і стратегічне планування для ефективного використання ресурсів підприємства.

Планування грошових потоків може виявити як нестачу, так і надлишок

фінансових ресурсів. Для забезпечення фінансової стійкості необхідно організувати ефективне управління їх рухом та підтримувати баланс між надходженнями і витратами. Це забезпечує фінансування матеріальних потоків у потрібних обсягах і строках із використанням найбільш ефективних джерел. Синхронізація надходжень і витрат є важливим фактором у досягненні фінансової стабільності та сталого розвитку підприємства. Чим точніше підприємство управляє своїми грошовими потоками, тим швидше воно може досягти своїх стратегічних цілей і підвищити конкурентоспроможність на ринку.

Оптимізація грошових потоків на підприємстві відбувається у виборі найкращих форм їх організації з урахуванням специфіки діяльності. Ефективно організовані потоки свідчать про фінансове здоров'я підприємства, сприяють досягненню високих результатів та підвищують стабільність операцій та інвестицій. Удосконалення управління грошовими потоками має на меті підвищення їх ефективності, зниження залежності від зовнішніх фінансових джерел, досягнення гармонійного балансу між надходженнями та витратами за часом і обсягами, а також зростання чистого фінансового результату. Основні напрямки оптимізації включають збалансування потоків за обсягами і часом, та максимізацію чистого грошового потоку.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПАТ «ВІННИЦЬКИЙ ОЛІЙНОЖИРОВИЙ КОМБІНАТ»

Сучасний етап розвитку бізнесу в Україні характеризується високим рівнем невизначеності та мінливістю зовнішніх умов, що підкреслює значущість стратегічного підходу до управління грошовими потоками. Для реалізації цього процесу необхідно створити дієвий теоретико-методологічний базис.

Стратегічний аналіз управління грошовими потоками орієнтований на дослідження особливостей стратегічного управління та ключових показників фінансово-господарської діяльності, які суттєво впливають на досягнення корпоративних цілей. На нашу думку, аналіз повинен охоплювати як результати діяльності підприємства, так і параметри організації процесів управління грошовими потоками.

Функціональний підхід, сформований у західній науковій традиції близько десяти років тому, визначає грошовий потік як один із трьох головних показників фінансової стабільності [17].

Чистий грошовий потік, будучи ключовим індикатором економічної ефективності підприємства, значною мірою впливає на його фінансовий стан. Виходячи з цього, основними цілями управління грошовими потоками є забезпечення фінансової стабільності та максимізація чистого грошового потоку. Тому пропонуємо оцінювати ефективність управління грошовими потоками саме на основі цього показника.

Позитивний загальний чистий грошовий потік не завжди гарантує фінансову стабільність підприємства, оскільки грошові потоки тісно пов'язані з усіма напрямками діяльності — операційною, фінансовою та інвестиційною.

Операційна діяльність є основним джерелом прибутку та грошових коштів. Якщо підприємство успішно функціонує і планує розширення або модернізацію, воно генеруватиме грошові потоки від інвестиційної діяльності.

Водночас інвестиційна діяльність може спричинити тимчасовий відтік грошових коштів.. Метою фінансової діяльності є збільшення грошових потоків, доступних підприємству для фінансової підтримки його операційної та інвестиційної діяльності.

У цьому контексті пропонується використовувати показник чистого грошового потоку як основний економічний індикатор ефективності управління, але розглядати його окремо для кожного виду діяльності (операційної, фінансової та інвестиційної), а не як сукупний результат усіх. Для цього було розроблено матрицю динамічного фінансового балансу. (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Матриця динамічної фінансової рівноваги

Показник	Вид діяльності суб'єкта господарювання			Позиція матриці
	Операційна	Інвестиційна	Фінансова	
Значення чистого грошового потоку	- 1	+ 2	- 3	„Згорання діяльності”
	- 4	+ 5	+ 6	„Поріг банкрутства”
	- 7	- 8	+ 9	„Становлення”
	+ 10	+ 11	- 12	„Дилема”
	+ 13	- 14	- 15	„Самофінансування”
	+ 16	- 17	+ 18	„Розвиток”

Складено автором за джерелом [18]

Теоретично можливі 8 ситуацій, але найбільш реалістичними є: «Обмеження діяльності» (поєднання секторів 1, 2, 3), «Поріг банкрутства» (поєднання секторів 4, 5, 6), «Формування» (поєднання секторів 7, 8, 9), «Дилема» (поєднання секторів 10, 11, 12), «Самофінансування» (поєднання секторів 13, 14, 15), «Розвиток» (поєднання секторів 16, 17, 18) [18].

Як видно з матриці, кожна позиція визначається певним співвідношенням чистих грошових потоків, що генеруються з операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Позиція «Згорання діяльності» притаманна підприємствам, які готуються до завершення своєї роботи. У таких випадках відсутні надходження від операційної діяльності, а грошові потоки з інвестиційної діяльності зазвичай свідчать про реалізацію активів.

Позиція «Поріг банкрутства» відображає критичний стан компанії, коли її

операційна діяльність не забезпечує доходів. Грошові надходження формуються виключно за рахунок залучення зовнішніх ресурсів, таких як кредити, позики, реалізація необоротних активів, отримання дивідендів або додаткова емісія акцій.

Позиція «Становлення» характеризується тим, що основними джерелами грошових надходжень є фінансова діяльність. Така ситуація є типовою для новостворених підприємств на етапі початкового розвитку, коли залучені кошти інвестуються в підготовку до подальшої реалізації операційної діяльності.

Підприємство залучає додаткові фінансові ресурси від продажу інвестицій та необоротних активів, що дозволяє йому розраховуватися з кредиторами і засновниками. Позитивний чистий грошовий потік може вказувати на скорочення інвестицій у розвиток активів або на те, що сума надходжень від інвестиційної діяльності перевищує витрати на нові інвестиції. Визначити точну причину позитивного потоку у такому випадку складно.

Позиція «Самофінансування» свідчить про стабільний фінансовий стан підприємства, яке може фінансувати інвестиції, повертати залучені кошти та виплачувати відсотки виключно за рахунок операційної діяльності. Це означає, що підприємство має достатньо внутрішніх ресурсів для підтримки своєї діяльності без необхідності залучати додаткові позики чи інвестиції.

Позиція «Розвиток» свідчить про стабільне становище підприємства, коли сума чистого грошового потоку від усіх видів діяльності є позитивною. Це означає, що підприємство отримує кошти від операційної діяльності і спрямовує їх на інвестиції, зокрема на придбання активів і реалізацію інвестицій. Такий підхід дозволяє оновлювати основні засоби, розширювати виробництво та модернізувати обладнання. Позитивний чистий грошовий потік від фінансової діяльності може виникати як від отриманих кредитів, так і від емісії акцій.

Позитивні значення чистого грошового потоку за всіма видами діяльності можуть вказувати на можливі помилки в розрахунках або на нераціональне

залучення та використання фінансових ресурсів. У свою чергу, ситуація, коли чистий грошовий потік за всіма видами діяльності є від'ємним, є нереалістичною, оскільки підприємство без джерел фінансування не може покривати свої витрати.

Оцінка ефективності управління грошовими потоками вимагає врахування різних факторів часу, таких як зміна економічних показників, коливання цін на продукцію, а також зміни в економічному регулюванні (податкові ставки, мита тощо). Для отримання більш точного й об'єктивного показника важливо аналізувати динаміку ситуації на підприємстві протягом кількох років. Як зазначалося раніше, при проведенні стратегічного аналізу ефективності управління грошовими потоками слід орієнтуватися на сукупність економічних і організаційних показників. Для цього доцільно залучити експертну групу вищого керівництва для визначення показника ефективності організації управління грошовими потоками (УГП) у компанії. Такий підхід дозволяє отримати більш точну оцінку і забезпечити цілісне бачення щодо ефективності управлінських рішень у сфері грошових потоків. Процедура проведення експертного оцінювання

1. Встановлення ключових елементів експертного оцінювання:

1.1. Ціль: оцінка ефективності організації управління грошовими потоками на підприємстві.

1.2. Об'єкт: результативність функціонування організаційно-економічного механізму управління грошовими потоками на оперативно-тактичних рівнях.

1.3. Суб'єкт: Підприємство в цілому або його окремий структурний підрозділ.

1.4. Умови для забезпечення коректності оцінювання: Дотримання встановлених принципів, які регламентують вибір методик та процедур оцінювання. До ключових принципів, врахованих під час проведення експертного аналізу, належать:

– принцип науковості (експертиза має ґрунтуватися на наукових основах,

зосереджуючи увагу на теоретичних питаннях та технології експертизи, а також на глибокій галузевій компетентності експертів);

– принцип співробітництва (підбір експертів здійснюється з огляду на суб'єкти економічного оточення підприємства, які займають рівноправну позицію у співпраці);

– принцип орієнтації на розвиток: аналіз та оцінка об'єкта зосереджуються на визначенні можливостей для вдосконалення та перспективного розвитку;

– принцип комплексного підходу: методи експертного аналізу враховують цілісність досліджуваних процесів та їхній взаємозв'язок;

– принцип прозорості: діяльність експертів є відкритою, зрозумілою та доступною для організаторів оцінювання.

2. Формування експертної групи

2.1. Критерії відбору експертів:

Оцінка ефективності управління грошовими потоками охоплює багатогранні аспекти економічної діяльності підприємства. Тому для проведення якісного аналізу необхідно залучити фахівців із різних функціональних підрозділів підприємства, а також представників власників, що забезпечить різнобічний підхід і об'єктивність оцінювання.

2.2. Індивідуальні вимоги до експертів. Основні вимоги до експертів включають:

- наявність вищої освіти та досвіду роботи в цій сфері;
- бажання підвищувати свою кваліфікацію;
- знання та розуміння проблем, пов'язаних із об'єктом дослідження;
- вміння працювати з персональним комп'ютером на рівні кваліфікованого користувача;
- креативність, тобто здатність розв'язувати творчі задачі, рішення яких частково або повністю невідомі;
- інтуїція – здатність формувати висновки про досліджуваний об'єкт без усвідомлення шляхів, які призвели до цих висновків;

– незалежність – здатність формулювати власну точку зору, незважаючи на упередження та масові думки.

Такі високі вимоги допомагають значно підвищити якість стратегічного аналізу вже на етапі відбору експертів.

2.3. Оцінювання рівня компетентності експертів: визначення професійної придатності експертів здійснюється на основі інформації, наданої відділом кадрів, аналізу кар'єрного розвитку та рекомендацій від колег і керівників.

3. Проведення експертного аналізу: експерти виконують оцінку відповідно до визначених критеріїв та методик, узгоджених на підготовчому етапі.

4. Обробка даних та формулювання висновків: отримана інформація систематизується, аналізується та використовується для підготовки підсумкових рекомендацій і висновків щодо ефективності управління грошовими потоками.

Основне завдання цього етапу полягає в формуванні підсумкової думки експертів, що досягається шляхом обчислення середньої арифметичної у відсотках з урахуванням вагомості кожного показника, а також середньої арифметичної у балах (за п'ятибальною шкалою) за досягнутими значеннями кожного показника. Такий підхід дозволяє узагальнити оцінки та отримати об'єктивну характеристику ефективності управління грошовими потоками. Для розрахунку показника ефективності організації управління грошовими потоками (ЕО_{УТП}) пропонуємо використовувати такі формули:

$$EO_{УТП} = \sum_{i=1}^n c_i d_i, \quad (3.1)$$

$$c_i = \frac{\sum_{j=1}^m a_{ij}}{m}, \quad (3.2)$$

$$d_i = \frac{\sum_{j=1}^m b_{ij}}{m}, \quad (3.3)$$

де c_i – середня вагомість i -го показника;

d_i – середнє значення i -го показника;

a_{ij} – оцінка вагомості i -го показника, що дана j -м експертом;

b_{ij} – оцінка значення i -го показника, що дана j -м експертом;

$i = \overline{1, n}$, де n – кількість показників;

$j = \overline{1, m}$, де m – кількість експертів.

Остаточний результат оцінки ефективності організації управління за якісними показниками визначається шляхом присвоєння підприємству відповідної категорії ефективності управління грошовими потоками:

«А» (високий рівень управління грошовими потоками) – 3,2–5 балів;

«Б» (середній рівень управління грошовими потоками) – 1,6–3,2 бала;

«В» (низький рівень управління грошовими потоками) – 0–1,6 бала.

Результати стратегічного аналізу ефективності управління грошовими потоками є важливим підґрунтям для розробки заходів щодо удосконалення цього процесу. На основі отриманих висновків можна визначити слабкі місця в управлінні грошовими потоками та розробити конкретні рекомендації для оптимізації процесів, підвищення ефективності використання фінансових ресурсів та забезпечення фінансової стабільності підприємства

Сучасний бізнес стикається з великими викликами в управлінні грошовими потоками, особливо в умовах військової агресії та економічної нестабільності. Ефективність управлінських рішень у цій сфері залежить від правильного вибору оптимальних форм організації платежів, що враховують специфіку діяльності підприємства. В умовах нинішніх реалій основна увага повинна бути зосереджена на оптимізації грошових надходжень і виплат, а також на розробці реалістичних та досяжних шляхів поліпшення і прискорення грошових платежів. Такі заходи допоможуть знизити операційні витрати, уникнути збитків і, де це можливо, збільшити грошові надходження та чистий грошовий потік підприємства.

Слід зазначити, що оптимізація грошових потоків стосується і досліджуваного підприємства ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат», для якого доцільно визначити цілі цих оптимізаційних заходів, а саме:

- синхронізація грошових надходжень та відтоків;
- збільшення притоку грошових коштів
- зменшення вихідних грошових потоків;

- збільшення динаміки зростання чистого грошового потоку;
- створення достатнього обсягу грошових коштів у касі та на поточному рахунку підприємства на початок періоду.

Для оптимізації грошових потоків ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» чітко визначаються об'єкти оптимізації, які включають: вхідні грошові потоки від операційної та інвестиційної діяльності, вихідні грошові потоки від цих видів діяльності, чисті грошові потоки, сукупний чистий грошовий потік та залишки грошових коштів на кінець звітного періоду, які одночасно є залишками на початок планового періоду.

Слід зазначити, що однією з ключових умов успішної оптимізації грошових потоків для ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» є визначення факторів, що впливають на їх обсяг та процес їх генерування у часовому вимірі. До них відносяться як зовнішні фактори, що знаходяться поза межами контролю підприємства (політична ситуація, економічна ситуація в країні, військові дії, стихійні лиха, техногенні катастрофи тощо), так і внутрішні фактори, що знаходяться під безпосереднім контролем підприємства і можуть бути використані для оптимізації її грошових потоків (форми і системи розрахунків, методи нарахування амортизації, форма поставки товарів, платіжна дисципліна тощо).

В умовах необхідності оптимізації грошових потоків важливо виявити та оцінити причини дефіциту або надлишку грошових коштів, особливо коли активи використовуються неефективно та перетворюються на «мертвий капітал». Ризик дефіциту грошового потоку негативно впливає на генерування чистого грошового потоку, що знижує ліквідність та платоспроможність підприємства через погіршення структури активів, зокрема зменшення грошових коштів, зростання дебіторської заборгованості, накопичення запасів та нереалізованих товарів. У такій ситуації зростає ймовірність збільшення прострочених зобов'язань та погіршення структури пасивів, що супроводжується зменшенням частки власного капіталу і збільшенням позикових та залучених активів. Це може знизити фінансову стійкість

підприємства та збільшити залежність від зовнішнього фінансування. Такі зміни можуть призвести до зниження рентабельності як власного капіталу, так і активів підприємства.

Вибір конкретних методів оптимізації дефіциту грошових потоків залежить від його тривалості: короткостроковий чи довгостроковий. Для врівноваження дефіциту грошових потоків у короткостроковому періоді можна застосувати систему «прискорення та уповільнення платіжного потоку», яка передбачає розробку ефективних внутрішніх організаційних заходів, спрямованих на прискорення залучення коштів із внутрішніх та зовнішніх джерел і уповільнення виплат.

Варто зазначити, що для прискорення залучення необхідних коштів для ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» у короткостроковій перспективі пропонується реалізувати такі заходи:

- 1) підсилення маркетингової та збутової діяльності;
- 2) провадження гнучкої системи знижок і акцій для різних сегментів клієнтів;
- 3) ширше використання передоплати для популярних товарів;
- 4) надання покупцям вигідних умов комерційного кредитування з мінімальним пакетом документів;
- 4) прискорення збору простроченої дебіторської заборгованості та зменшення її обсягу за рахунок застосування сучасних методів продажу та розрахунків;
- 5) більш широке застосування сучасних методів управління дебіторською заборгованістю, таких як інкасо, факторинг і форфейтинг, із наданням покупцям детальних роз'яснень щодо їх переваг;
- 6) скорочення періоду інкасації платіжних документів за допомогою мобільних додатків, платіжних терміналів та сучасного програмного забезпечення.

Щодо можливих заходів з оптимізації вихідних грошових потоків ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» з метою їх скорочення та уповільнення

платежів, рекомендується виділити наступні кроки:

1. Домовленість з клієнтами про подовження термінів надання комерційних кредитів контрагентам та постачальникам.
2. Більш активне використання лізингу для придбання необхідних основних засобів.
3. Реструктуризація фінансових кредитів (консолідація або пролонгація), конвертація короткострокових кредитів у довгострокові.
4. Використання оборотних коштів для уповільнення інкасації власних платіжних документів.

Для вирішення проблем дефіциту грошового потоку в довгостроковій перспективі ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» необхідно збільшити обсяги вхідних грошових потоків через зростання продажу товарів і послуг, а також скоротити обсяги вихідних потоків (зменшити витрати та платежі). Для цього підприємству пропонується:

- 1) залучати стратегічних інвесторів для збільшення власного капіталу;
- 2) отримувати довгострокові фінансові кредити;
- 3) продаж частини або всіх невикористовуваних основних засобів чи нематеріальних активів.

Збалансованість грошових потоків у часі є важливою складовою їх оптимізації на підприємстві. Для ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» доцільно використовувати два основні методи: вирівнювання та синхронізація грошових потоків. Останнім етапом оптимізації є створення умов для максимізації чистого грошового потоку підприємства. Це означає, що ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» повинно застосовувати стратегії, які дозволяють не лише збільшувати обсяг грошових надходжень, але й ефективно зменшувати витрати, покращуючи структуру та управління грошовими потоками для забезпечення фінансової стійкості і зростання.

Виходячи з цього, пропонуємо низку управлінських рішень, спрямованих на збільшення грошових потоків підприємства (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Шляхи оптимізації грошових потоків ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Види заходів	Збільшення потоку грошових коштів	Зменшення потоку грошових коштів
Короткострокові заходи	1. Продаж або здача в оренду необоротних активів 2. Раціоналізація асортименту продукції 3. Реструктуризація дебіторської заборгованості у фінансові інструменти 4. Використання часткової передоплати 5. Залучення зовнішніх джерел короткострокового фінансування 6. Розробка системи знижок для покупців	1. Скорочення витрат 2. Відстрочка платежів за зобов'язаннями 3. Використання знижок постачальників 4. Перегляд програми інвестицій 5. Податкове планування 6. Вексельні розрахунки і взаємозалік
Довгострокові заходи	1. Додаткова емісія акцій, облігацій 2. Реструктуризація підприємства - ліквідація або виділення в бізнес одиниці 3. Пошук стратегічних партнерів 4. Пошук потенційного інвестора	1. Довгострокові контракти, що передбачають знижки або відстрочки платежів 2. Податкове планування

Сформовано автором

В управлінні грошовими потоками підприємства ключовим є ефективний розподіл функцій між підрозділами та чітка координація їх дій. Дослідники відзначають, що більшість проблем у фінансовому менеджменті виникає через неузгодженість між підрозділами та відсутність налагодженої системи управління ресурсами та потоками. Надмірна концентрація або розпорошеність функцій призводять до неефективності, додаткових витрат і втрат можливого прибутку.

Основним завданням менеджменту є оптимальний розподіл функцій і ресурсів для досягнення стратегічних цілей підприємства. Існуючі підходи до управління грошовими потоками потребують доопрацювання, оскільки в умовах швидко змінюваного економічного середовища ефективність таких підходів може бути знижена. Управління грошовими потоками варто розглядати як безперервний процес, спрямований на забезпечення стабільного зростання ринкової вартості підприємства. Цей процес має бути не лише системним, а й гнучким, щоб своєчасно реагувати на зміни як у зовнішньому, так і в внутрішньому середовищі.

Згідно з проведеним дослідженням, управління грошовими потоками ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» повинно включати наступні

елементи:

1. Функціональні відділи, що відповідають за обслуговування фінансових потоків.

2. Ресурси різних видів (матеріальні, фінансові, трудові, інформаційні, технологічні), необхідні для досягнення цілей управління фінансовими потоками.

3. Зовнішні економічні суб'єкти, такі як постачальники, покупці, фінансові установи та домогосподарства, що є контрагентами підприємства.

4. Інфраструктура ринків товарів, фінансів, праці та капіталу, яка забезпечує організований рух грошових потоків.

5. Підсистеми управління грошовими потоками: планування, організаційна підтримка, контроль та моніторинг, інформаційне забезпечення і мотивація персоналу.

6. Моделі, що показують існуючі та потенційні зв'язки між цілями підсистем управління грошовими потоками.

Варто зазначити, що грошові потоки підприємства формуються під впливом різних елементів (підрозділи, ресурси, зовнішнє середовище), які впливають на їх обсяги, регулярність, швидкість та напрямки розподілу. Ці елементи взаємодіють, спричиняючи зміни в грошових потоках. Оскільки кожен елемент виконує свої функції, їхня якість і своєчасність впливають на ефективність системи.

Зв'язки між елементами можуть бути як причинно-наслідковими, так і синергетичними, що забезпечує кращі результати від їхньої взаємодії. В системі управління грошовими потоками важливо зберігати баланс і взаємодію між цими елементами для досягнення єдиної мети – збільшення ринкової вартості підприємства.

Основні канали руху грошових потоків – це вхід, розподіл і вихід коштів. Вони утворюють архітектуру системи управління грошовими потоками, що забезпечує ефективність фінансових операцій підприємства.

У системі управління грошовими потоками ПАТ «Вінницький

олійножировий комбінат» можна виділити чотири основні контури:

1. Контур руху – відображає шлях грошових потоків від моменту отримання замовлення і вхідного потоку до виходу грошових коштів або повідомлення про неможливість виконання вимоги.

2. Контур управління – охоплює процес управління від визначення джерел грошових надходжень до розподілу і виходу грошових потоків у зовнішнє середовище.

3. Контур обслуговування – відповідає за виділення фінансових ресурсів підрозділам підприємства з визначених джерел.

4. Контур контролю – забезпечує нагляд за надходженням, розподілом і виходом грошових потоків для встановлення поточного стану системи.

ВИСНОВКИ

1. Досліджено економічну сутність грошових потоків, що підтверджує їх невід'ємну роль у функціонуванні підприємств, оскільки вони є основою фінансових ресурсів, які забезпечують ліквідність та платоспроможність суб'єктів господарювання. У процесі дослідження було виявлено значні розбіжності у підходах науковців до тлумачення сутності грошових потоків. Критично аналізуючи ці підходи, запропоновано таке визначення цієї економічної категорії: грошові потоки – це процес послідовних надходжень та виплат грошей і їх еквівалентів, що виникають у результаті господарської діяльності підприємства.

2. Розроблено класифікацію грошових потоків, яка базується на впровадженні нових критеріїв, що дозволяють підвищити рівень систематизації та забезпечити більш детальний аналіз фінансових потоків підприємства. Це сприятиме прийняттю більш обґрунтованих управлінських рішень у сфері управління грошовими потоками. У межах дослідження враховано такі ключові характеристики: масштаб обслуговування господарських процесів; взаємозв'язок із підприємством; тип господарської діяльності; напрям руху коштів; спосіб визначення обсягу; форма розрахунків і вид валюти; методика оцінювання у часовому аспекті; тривалість існування потоку; ритмічність і стабільність інтервалів; рівень збалансованості та достатності; пріоритетність виконання; можливість прогнозування і регулювання; економічна природа; обов'язковість виконання.

3. Рекомендовано здійснювати управління грошовими потоками на основі таких ключових принципів: цільова орієнтація, інтегрований підхід, варіативність, прагнення до вдосконалення, адаптивність, забезпечення достовірності інформації та відповідність умовам зовнішнього середовища. Система управління, розроблена з урахуванням цих принципів, має сприяти динамічному розвитку підприємства, гармонізації основних видів господарської діяльності та досягненню стратегічних цілей.

4. Організаційно-економічний механізм управління грошовими потоками

підприємства розглядається як інтегрована система елементів, яка забезпечує реалізацію управлінських заходів на всіх етапах роботи з фінансовими потоками. Структура цього механізму включає ключові складові: методологічні підходи, інструменти впливу, організаційно-правову базу, інформаційне забезпечення та програмно-технічні ресурси.

5. Було проведено аналіз роботи ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат», який спеціалізується на виробництві фасованої та розливної рослинної олії, зокрема соняшникової, ріпакової, соєвої, а також кондитерських і кулінарних жирів, рафінованих і нерафінованих саломас, м'яких маргаринів та гранульованого лушпиння.

Дослідження основних показників фінансово-господарської діяльності ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за період 2021-2023 років свідчить про відносну ефективність діяльності підприємства, попри наявність чистого збитку у розмірі 100156 тис. грн. Спостерігається позитивна динаміка в обсягах реалізації, фінансових результатах операційної діяльності та чистому прибутку. Зокрема, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у 2023 році досяг 1915837 тис. грн, що на 153508 тис. грн більше порівняно з 2022 роком. Цей показник свідчить про розширення діяльності підприємства, збільшення обсягів виробництва та продажу, а також вихід на нові ринки збуту, що вказує на позитивні тенденції в його розвитку.

6. Досліджено економічну сутність грошових потоків, яка є ключовим елементом фінансової стійкості підприємств, зокрема на прикладі ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Встановлено, що позитивні результати грошових потоків від операційної діяльності у 2023 році свідчать про відновлення фінансової стабільності підприємства, зростання обсягу грошових активів та підвищення загальної ефективності.

7. Запропоновано використовувати чистий грошовий потік за видами діяльності як ключовий індикатор ефективності управління. Це дозволяє оцінити здатність підприємства генерувати кошти, оптимізувати витрати та покращити фінансову стабільність, що є важливим для прийняття

обґрунтованих управлінських рішень. Для цього була розроблена матриця динамічної фінансової рівноваги, яка, залежно від комбінації значень чистого грошового потоку усіх видів діяльності, дозволяє визначити відповідну позицію підприємства: «Згорання діяльності», «Поріг банкрутства», «Становлення», «Дилема» або «Розвиток».

Оцінку ефективності управління грошовими потоками пропонується здійснювати експертним методом на основі визначеної групи якісних показників. Це дозволяє отримати об'єктивну оцінку, враховуючи як внутрішні, так і зовнішні фактори, що впливають на фінансову діяльність підприємства.. Для зменшення суб'єктивності формування експертної групи рекомендовано залучати представників економічного оточення підприємства.

8. Запропоновано низку заходів для синхронізації вхідних та вихідних грошових потоків, зменшення витрат та збільшення чистого грошового потоку. Особливу увагу приділено розробці практичних рекомендацій щодо оптимізації управлінських рішень в умовах мінливої економічної ситуації. Запропоновано стратегії, які сприятимуть покращенню фінансової стабільності підприємства, зокрема під час зовнішніх кризових явищ, таких як економічна нестабільність та військові дії, що є особливо актуальними в сучасних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Злупко С.М. Економічна думка України : навч. посіб. Львів: Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 2012. 496 с.
2. Лігоненко Л.О., Ковальчук Г.В. Управління грошовими коштами торговельного підприємства: навч. посіб. Київ: КДТЕУ, 2015. 156 с.
3. Білик М. Д. Грошові потоки підприємств у мікро- та макроекономічному аспекті. *Фінанси України*. 2020. №6. С. 133-147.
4. Головка Т.В. Планування грошових потоків підприємства: нова парадигма. *Вісник КНТЕУ*. 2017. №4. С. 104-113.
5. Драчук Я. І. Ефективність управління грошовими потоками підприємства. *Ефективна економіка*. 2017. №2. URL. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5456> (дата звернення 12.05.2024 р.)
6. Васюренко О.В., Азаренко Г.М. Фінансове управління потребує точного визначення окремих понять. *Фінанси України*. 2015. №1. С. 28-33.
7. Єрмошкіна О.В. Побудова системи управління фінансовими потоками підприємства в ринкових умовах. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. №3. Дніпропетровськ: РИК НГУ, 2019. С. 56-63.
8. Єрмошкіна О.В. Вдосконалення системи управління фінансовими потоками промислових підприємств. *Світ фінансів*. 2016. №4. С. 71-79.
9. Корнева Н.О., Барабан Т.В. Системний підхід до управління грошовими потоками підприємств. *Молодий вчений*. 2018. №5(57). С. 298-302.
10. Кошельок Г.В. Грошові потоки в системі управління діяльністю підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 5(16). С. 50-57
11. Лігоненко Л.О. Управління грошовими потоками: навч. посіб. Київ: КНТЕУ, 2012. 327 с.
12. Майборода О.Є., Майборода О.В., Реплюк О.В. Напрями управління грошовими потоками підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. С. 305-309.
13. Мартякова О.В., Харченко В.А. Грошові потоки в системі управління

- фінансово-господарською діяльністю підприємства. *Наукові праці ДонНТУ*. Серія: Економічна. 2017. Вип. 32. С. 158-162
14. Нагайчук В.В. Управління грошовими потоками підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Випуск 1 (52). С. 245-249.
15. Яструбецька Л. С. Грошові потоки в оцінці інвестиційного проекту. *Фінанси України*. 2015. № 5. С. 101-109.
16. Тимош І. Оптимізація грошових потоків у системі підприємницької діяльності. *Економічний аналіз*. 2015. № 3. С. 244-246.
17. Ясишена В.В. Сутність грошових потоків підприємств та їх класифікація. *Економічний аналіз*. 2014. № 2(18). С. 321-324.
18. Мельник М.І., Донцова Т.М. Управління грошовими потоками підприємства. *Регіональна економіка та управління*. 2020. №2(28). С. 140-143.
19. Мордовцев О.С., Хребтов М.І. Методичний підхід до управління грошовими потоками промислового підприємства. *Вісник Національного університету «Харківський політехнічний інститут»*. 2020. №2. С. 3-8.
20. Чумак В.Д. Управління грошовими потоками при попередженні банкрутства сільськогосподарських підприємств. URL: <http://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.2/327.pdf> (дата звернення 12.07.2024 р.)
21. Налукова Н., Кулина Г. Оцінка ефективності управління грошовими потоками підприємства. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2020. Випуск 1. С. 49-58. DOI: <https://doi.org/10.35774/ibo2020.01.049>
22. Нікола С. О. Фінанси підприємств: навч. посіб. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2020. 206 с.
23. Карпенко Л. М. Методи оптимізації та моделі управління грошовими потоками на підприємстві URL: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1280/1/> (дата звернення 16.08.2024 р.)
24. Поддєрьогін А.М. Ефективність управління грошовими потоками

підприємства. *Фінанси України*. 2017. №11. С. 119-127..

25. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / за ред. проф. Г. Г. Кірейцева. Київ: ЦУЛ, 2012. 496 с.

26. Фінансовий менеджмент: підручник / за ред. проф. А. М. Поддєрьогін. Київ: КНЕУ, 2014. 536 с.

27. Сергєєва О. Р. Сутність і основні аспекти управління грошовими потоками підприємства. *Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Випуск 12. Частина 2. С. 107-110.

28. Сердюков К.Г., Тимчук Х.С. Управління грошовими потоками підприємства. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Випуск 4(21). С. 522-527.

29. Мельниченко Л. Використання методу грошових потоків в управлінні витратами підприємства. *Економіка, фінанси, право*. 2015. №10. С. 3-5.

30. Управління фінансами підприємств: підручник / І.О. Бланк, Г.В. Ситник, В.С. Андрієць. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ: Київ. нац. торг.-екон. унт, 2017. 792 с.

31. Фінансовий менеджмент: підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки; Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.

32. Циган Р. М. Удосконалення класифікації грошових потоків з урахуванням сучасних умов господарювання. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 4 (106). С. 150-155.

33. Ясіновська І., Кольба, Р. Шляхи підвищення ефективності системи управління грошовими потоками підприємства в умовах війни. *Молодий вчений*. 2023. № 11 (123). С. 168-174. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-11-123-34> (дата звернення 26.08.2024 р.)

34. Попова А.М., Захаркіна Л.С. Удосконалення системи управління грошовими потоками підприємства. Суми, 2020. 33 с.
URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/81788/1/Popova_mag_rob.pdf;jsessionid=33175F10384661F8396A9DFD8EECA79C (дата звернення 27.08.2024 р.)

34. Литвин І.С., Іващенко А.І., Шляхи удосконалення системи управління грошовими потоками. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 2. С. 51–56. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/2_2017/11.pdf (дата звернення 28.08.2024 р.)
35. Спільник І. Грошові потоки підприємства: комплексний аналіз за даними фінансової звітності. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2017. Вип. 1-2. С. 67–85.
36. Томашевська А.Л. Шляхи оптимізації грошових потоків підприємства. Фінансові інструменти сталого розвитку економіки: матеріали II міжнародної науково-практичної конференції. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. С. 177-181. URL: <https://janusandal.no/images/Files/LostOpportunity2019.pdf#page=177> (дата звернення 29.08.2024 р.)
37. Халатур С.М., Кравченко М.В., Павлік І.Д. Удосконалення управління грошовими потоками підприємства як основа забезпечення фінансово-економічної безпеки. *Економіка та держава*. 2021. № 1. С. 30-35.
38. Halatur S.M., Kravchenko M.V., Pavlik I.D. (2021) Udoskonalennya upravlinnya hrochovymu potokamy pidpryemstva yak osnova zabezpechennya finansovo-ekonomichnoi bezpeky [Improving the management of cash flows of the enterprise as a basis for ensuring financial and economic security]. *Ekonomika ta derjava*, no. 1, pp. 30-35.
39. Фінансовий менеджмент: підручник / Д.І. Дема, Л.М. Дорохова, О.М. Віленчук [та ін.]. Житомир: ЖНАЕУ, 2018. 320 с.
40. Харченко В.А. Грошовий обіг і грошові потоки підприємства. *Вісник економічної науки України*. 2009. №2. С. 160-163.
41. Чижишин О.І. Управлінські аспекти раціоналізації використання грошових ресурсів підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 17. С. 486-490. URL: <http://global-national.in.ua/pro-zhurnal> (дата звернення 14.09.2024 р.)